UITVOERINGS-AGENDA 2.0 ACHTERHOEK 2020

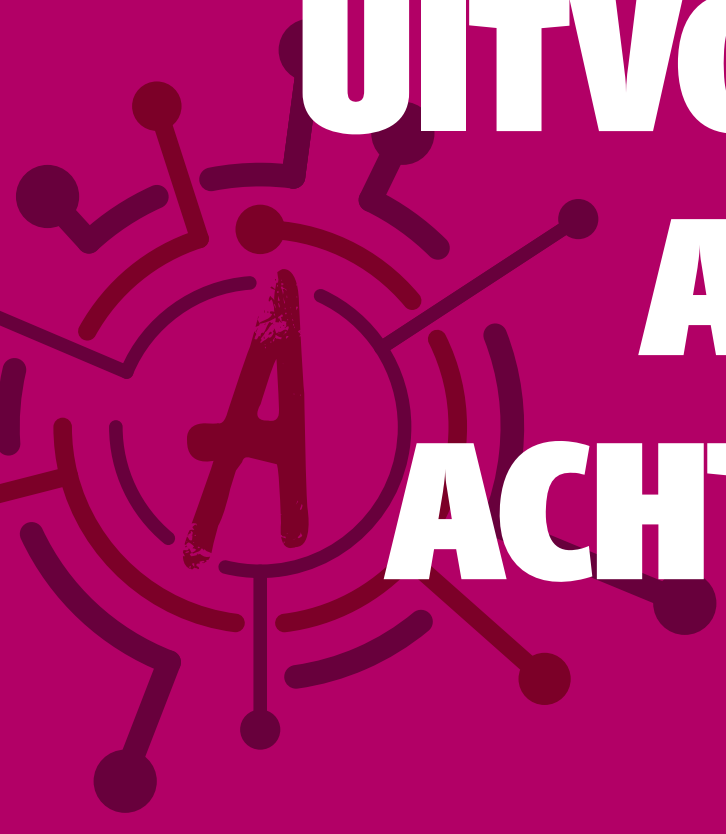

BEREIKBAARHEID WERKEN WONEN BEREIKBAARHEID WERKEN WONEN BEREIKBAARHEID WERKEN

ACHTERHOEK AGENDA 2020

WONEN BEREIKBAARHEID WERKEN
WERKEN WONEN BEREIKBAARHEID

UITVOERINGS-AGENDA$^{2.0}$ ACHTERHOEK 2020

Voor u ligt de nieuwe Uitvoeringsagenda$^{2.0}$ Achterhoek2020. Het resultaat van de vruchtbare samenwerking van de drie O's (ondernemers, overheid en maatschappelijke organisaties) in de Achterhoek. Wij zien de agenda enerzijds als de opgave voor de Achterhoek tot minimaal 2020, waar we sinds 2010 samen onze schouders onder zetten. Anderzijds is het voor partners die onze ambities steunen, zoals provincie en Rijk, een belangrijk richtinggevend document: het maakt duidelijk waarvoor wij extra ruggensteun en middelen vragen, namelijk voor het neerzetten van de Achterhoek als SmartHub die de Toekomst in de Maak heeft! Wij bundelen onze krachten en zetten ze in om een dynamisch en bloeiend gebied te blijven waar het bruist van de bedrijvigheid en waar jongeren, stagiaires, afstudeerders en bedrijven naartoe gezogen worden. Door daarnaast te streven naar een optimaal woon- en leefklimaat en uitstekende verbindingen (zowel fysiek als digitaal) vormen wij een inspirerende proeftuin voor de rest van Nederland, die al te maken heeft, of in de nabije toekomst te maken krijgt met bevolkingsdaling.

We hebben veel werk te verzetten en er is veel geld en inzet nodig om onze doelstellingen te kunnen realiseren. Wij zijn er van overtuigd dat het mogelijk is met de gebundelde krachten van de Achterhoek en haar partners een economisch krachtige en toekomstbestendige Achterhoek te realiseren.

Namens de stuurgroep Achterhoek2020,

Foppe Atema, voorzitter

Inhoud

Voorwoord **3**
Samenvatting **5**

Strategische Focus op Smart Werken **7**

Overwegingen bij de focus op Smart Werken *8*

1. Meer focus en samenhang, geen nieuw beleid 8
2. Economisch cluster als motor van regionale ontwikkeling 8
3. Kansrijk cluster voor de Achterhoek: Slimme maakindustrie 10
4. Robuuste clusterontwikkeling door verbinding met andere Achterhoekse sectoren 11
5. De Achterhoek wordt een van de best scorende landelijke regio's 11
6. Instrumenten voor clusterontwikkeling 12
7. Conclusie: naar een geactualiseerde Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 12

II Uitvoeringsagenda[2.0] Achterhoek 2020

1. Smart Werken: realiseren van een toekomstbestendige economie
1.1 Hart van de Nederlandse Smart Industry 15
1.2 Programma's en projecten 15

2. Wonen: creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat
2.1 Kip en ei: economische ontwikkeling en aantrekkelijk woon- en leefklimaat 19
2.2 Programma's en projecten 19

3. Bereikbaarheid: optimaliseren van de fysieke en digitale infrastructuur
3.1 Bereikbaarheid: van essentieel belang 20
3.2 Programma's en projecten 20

4. Verbinden & samenwerken: nodig om ambities te realiseren
4.1 Stuurgroep is het hart van de samenwerking 21
4.2 Partners in uitvoering 21
4.3 Afwegingskader voor projecten 22

5. Programmalijnen Uitvoeringsagenda[2.0] 23

Samenvatting

UITVOERINGS-AGENDA$^{2.0}$ ACHTERHOEK 2020

Nieuwe uitvoeringsagenda

De Achterhoekse drie O-samenwerking heeft sinds 2011 waardevolle resultaten opgeleverd; veel verschillende projecten zijn opgezet en er is een succesvolle lobby gevoerd om samenwerkingspartners te laten inzien dat wij hun ruggensteun nodig hebben voor onze ambities. Het startschot hiervoor was het gezamenlijk ondertekenen op 2 juli 2014 van de eerste Uitvoeringsagenda Achterhoek2020. De stuurgroep Achterhoek2020 heeft sindsdien samen met vele partners, binnen maar ook buiten de Achterhoek, de samenwerking verder ontwikkeld, bijvoorbeeld door de inzet van drie kennismakelaars. Zij zorgen voor verbindingen, onder andere door contacten te leggen tussen partijen die oplossingen zoeken voor vraagstukken en (kennis)organisaties die hierbij kunnen assisteren. Ook helpen zij nieuwe initiatieven van de grond.
De Achterhoek heeft zich daarbij steeds afgevraagd hoe de schaarse middelen en de kracht van de drie O-samenwerking het best kunnen worden ingezet. Dit bracht de behoefte aan meer focus, aanscherping en verdieping. De opgaven van deze nieuwe Uitvoeringsagenda$^{2.0}$ Achterhoek2020 laten zien hoe we dat hebben ingevuld.

Focus op Smart Werken

Uit onderzoek[1,2] is gebleken dat het maken van scherpe keuzes en het vol blijven inzetten op economische ontwikkeling noodzakelijk is om de gevolgen van de bevolkingsdaling in goede banen te leiden. Daarom ligt de strategische focus van Achterhoek2020 op het innovatieve programma 'Smart Werken'. Dit programma beoogt om door de toepassing en ontwikkeling van 'Smart Industry' de Achterhoekse economie fundamenteel te versterken. Smart Industry staat voor het maximaal gebruik maken van de nieuwste informatie- en technologische ontwikkelingen. Hierdoor is het mogelijk om veel efficiënter, flexibeler, kwalitatief beter en op maat te produceren en te werken. In de Achterhoek is de innovatieve maakindustrie een krachtige en onderscheidende economische motor. De kansen die 'Smart Werken' biedt, geven daarom een zeer positief toekomstperspectief voor de regio. Niet alleen voor de maakindustrie; er zijn ook volop mogelijkheden voor kansrijke cross-overs met andere sectoren, zoals de Zorg en Agrofood. Met ons adagium: 'Smarthub Achterhoek: Toekomst in de maak!' willen we de Achterhoek krachtig op de kaart zetten en onderstrepen dat talenten en bedrijven hier prima kunnen gedijen.

Integraal

Zonder een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en een uitstekende fysieke en digitale infrastructuur (bereikbaarheid) kan onze inzet voor 'Smart Werken' niet volledig tot zijn recht komen. Daarom ziet Achterhoek2020 'Wonen' en 'Bereikbaarheid' als belangrijke subthema's die de randvoorwaarden vormen om economische ontwikkeling mogelijk te maken. De Uitvoeringsagenda$^{2.0}$ is daarmee een samenhangend geheel en biedt een totaalpakket aan programma's en projecten.

Partners

De Uitvoeringsagenda$^{2.0}$ biedt een basis en focus voor de samenwerking in, maar ook buiten de Achterhoek met partners als Gelderland, Twente, het Rijk, Duitsland en Europa.

1 Werken met Krimp (2014), De Burcht, Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging, Publicatie nr. 5
2 Europese Commissie, Innovation Clusters in Europe: A statistical analysis and overview of current policy support (2013)

17.
Arbeidsmarkt-
ontwikkelingen

WWW.SMARTHUB.NL
martHub

I Strategische Focus op Smart Werken

SmartHub
ACHTERHOEK

Oost-Nederland heeft de slimste maakindustrie

Oost-Nederland heeft een brede, sterke en gespecialiseerde (hightech) maakindustrie als krachtige motor. De economische activiteiten in het landsdeel zijn complementair en tussen bedrijven zijn verbindingen ontstaan die bijdragen aan een snelle ontwikkeling van de markt. De regio is daarnaast goed voorgesorteerd op strategische groeisectoren als zorg, agrofood en biobased economy, de verschillende traditionele maakindustri en de bouwnijverheid.

Door sectoren onderling te verbinden en aan te laten jagen door de 'slimme' maakindustrie, is het mogelijk een basis te creëren voor een robuuste en duurzame economische ontwikkeling van de Achterhoek. Het maatschappelijk belang van deze sectoren zal snel toenemen als gevolg van de groeiende urgentie van duurzaam en energiezuinig produceren, het toenemend tekort aan natuurlijke grondstoffen en de toenemende vergrijzing van de bevolking. Juist in deze sectoren biedt de inzet van ICT en het gebruik van geavanceerde productietechnologieën enorme kansen voor slimme innovaties. Oost-Nederland vormt daarmee het centrum van Smart Industry in Nederland.

De Achterhoek wordt de best scorende landelijke regio

Om de maakindustrie in Oost-Nederland een impuls te geven, hebben samenwerkende ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden de Actieagenda Boost opgesteld. De agenda beschrijft de grote kansen die Smart Industry of Slimme Maakindustrie voor Oost-Nederland biedt.

De Achterhoek heeft samen met Eindhoven en Twente de hoogste concentratie bedrijven op het gebied van hightech systemen in Nederland. De regio kenmerkt zich verder door een hoogwaardige en innovatieve economie die bestaat uit relatief veel mkb-bedrijven die continuïteit en duurzaamheid hoog in het vaandel dragen. Door Smart Industry te omarmen wil de Achterhoek de gevolgen van demografische krimp in goede banen leiden. Het versterken van de economie is het meest effectieve middel om de regio vitaal en leefbaar te houden.

De ambitie is dat de Achterhoek in vergelijking met de trend in Nederland gelijk of zelfs beter scoort op het gebied van economische ontwikkeling. Dat is een forse ambitie gezien de demografische ontwikkelingen in de Achterhoek zoals vergrijzing en krimp. Deze ambitie geldt ook voor het aantal banen (stijging) en de werkloosheid (daling) in de Achterhoek. Als we het beter doen dan het gemiddelde in Nederland, doen we het heel goed.

Smart Werken als focus voor de Achterhoek

Bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en overheden werken, ieder vanuit hun eigen rol, samen aan het realiseren van deze ambitie. De focus op Smart Werken geeft actualiteit, richting en samenhang aan de Uitvoeringsagenda$^{2.0}$ Achterhoek. Door de thema's Werken, Wonen en Bereikbaarheid met elkaar te v erbinden en in relatie te zien tot Smart Werken, wint de Uitvoeringsagenda verder aan kracht en samenhang.

Om invulling te geven aan Smart Werken zijn ondernemers en kennisinstellingen aan zet: zij zijn de aangewezen partijen om er voor te zorgen dat bedrijven en organisaties uit verschillenden sectoren de kansen van Smart Industry gaan zien en verzilveren.

De overheid kan een belangrijk bijdrage leveren door hiervoor de randvoorwaarden te scheppen: het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en het optimaliseren van de fysieke en digitale infrastructuur.

Naast Smart Werken zijn daarom Wonen (pagina 19) en Bereikbaarheid (pagina 20) twee belangrijke thema's van de Uitvoeringsagenda$^{2.0}$. Om de ambities te kunnen realiseren is Verbinden en Samenwerken (pagina 21) onontbeerlijk.

Overwegingen bij de focus op Smart Werken

1. Meer focus en samenhang, geen nieuw beleid

In juli 2014 is de Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 vastgesteld. Het is een gezamenlijk product van de partners in de Achterhoek: overheden, ondernemers, maatschappelijke organisaties en betrokken inwoners. De drie O's hebben zich aan de realisatie van de Uitvoeringsagenda gecommitteerd en sinds de vaststelling zijn diverse projecten opgestart en gerealiseerd op het terrein van werken, wonen en bereikbaarheid.
In 2015 heeft de Achterhoek geconstateerd dat met de Uitvoeringsagenda de opgaven van het gebied weliswaar scherp in beeld zijn gebracht, maar tevens geconcludeerd dat een strategische focus ontbreekt.

Het formuleren van een strategische focus is om een aantal redenen van belang:
- Het maakt helder wat de kracht bij uitstek van de Achterhoek is;
- Het creëert perspectief, een gemeenschappelijk doel waarvoor betrokken partijen zich gezamenlijk willen inzetten, waarmee zij hun maatschappelijke en bestuurlijke doelen beter kunnen realiseren en waaraan zij trots kunnen ontlenen;
- Het geeft richting aan keuzes voor de inzet van beperkte middelen en capaciteit.

Om dat te bereiken moet de strategische focus:
- Aansluiten bij de in 2014 vastgestelde Uitvoeringsagenda 2020, het DNA en de al bewezen kracht van de Achterhoek en daarnaast een ambitieus maar realistisch perspectief bieden;

Figuur 1: Ontwikkeling aantrekkingskracht Achterhoek t.o.v. landelijk gemiddelde bij wegvallen grensbarrières (bron: Atlas voor gemeenten, 2014)

- Voldoende scherp geformuleerd zijn en een inspirerend en verbindend effect hebben op de partners van de Uitvoeringsagenda;
- Aansluiten bij actuele ontwikkelingen in het bedrijfsleven en overheid (provincie, Rijksoverheid en Europese Unie);
- Een onderscheidende en profilerende werking hebben om talenten, werknemers en bedrijven aan te trekken en te binden.

2. Economisch cluster als motor van regionale ontwikkeling

In de Uitvoeringsagenda[2.0] is de economische ontwikkeling van de Achterhoek het sterkst gepositioneerd en geprofileerd (thema Werken). Deze keuze wordt ondersteund door uitgebreid empirisch onderzoek dat aantoont dat inzetten op het draaiende houden van de economie in een krimpgebied de hoogste prioriteit verdient.

Bij de keuze van inwoners en bedrijven om ergens te blijven of zich te vestigen, is de beschikbaarheid van werk, binnen acceptabele reistijd, met afstand het meest bepalende criterium.
Het onderzoek van Atlas voor Gemeenten naar de aantrekkelijkheid van de Achterhoek brengt bovendien nog eens overtuigend in beeld dat met het (theoretisch) openbreken van de internationale arbeidsmarkt de aantrekkelijkheid van de Achterhoek veranderen van ver onder het landelijk gemiddelde naar flink daarboven.
Dat er economisch in de Achterhoek veel te winnen is, blijkt uit de scores van de regio op de ecologische, sociaal-culturele en economische kapitalen. Waar het sociaal-cultu-

rele kapitaal hoog scoort, zijn de scores op het economische kapitaal juist relatief laag. Als het gaat om economische ontwikkeling genieten economische clusters al enige tijd de reputatie van 'aanjagers van welvaart'. In globaliserende markten moeten bedrijven keuzes maken welke plek de beste omgeving biedt voor hun specifieke behoeften. Bedrijfsinvesteringen vloeien meer en meer naar aantrekkelijke regio's, waardoor de rol van clusters en regionale specialisatie steeds sterker wordt. Succesvolle regio's en clusters trekken mensen, technologie en investeringen aan.

Regio's die zich niet specialiseren, lopen het gevaar om achterop te raken. Het European Cluster Observatory heeft aangetoond dat regio's met sterke clusters over het algemeen welvarender zijn . Deze regio's presteren gemiddeld beter op indicatoren als groei van de werkgelegenheid (35% hoger), oprichting en ontwikkeling van start ups (23% hogere kans op overleven) en salaris (19% hoger). Het best scoren clusters met een brede samenstelling van samenhangende bedrijven die verbonden zijn met aangrenzende regio's. Hierbij wordt steeds vaker aangegeven dat een 'gerelateerde variëteit'belangrijk is: de aanwezigheid van sectoren die via een gezamenlijke kennis- of technologiebasis aan elkaar gerelateerd zijn.
De gedachte is dat onderlinge versterking vooral plaatsvindt tussen sectoren met een (deels) overlappende basis.
Smalle regionale specialisatie is daarentegen juist risicovol, omdat het regio's kwetsbaar maakt voor conjuncturele schokken.

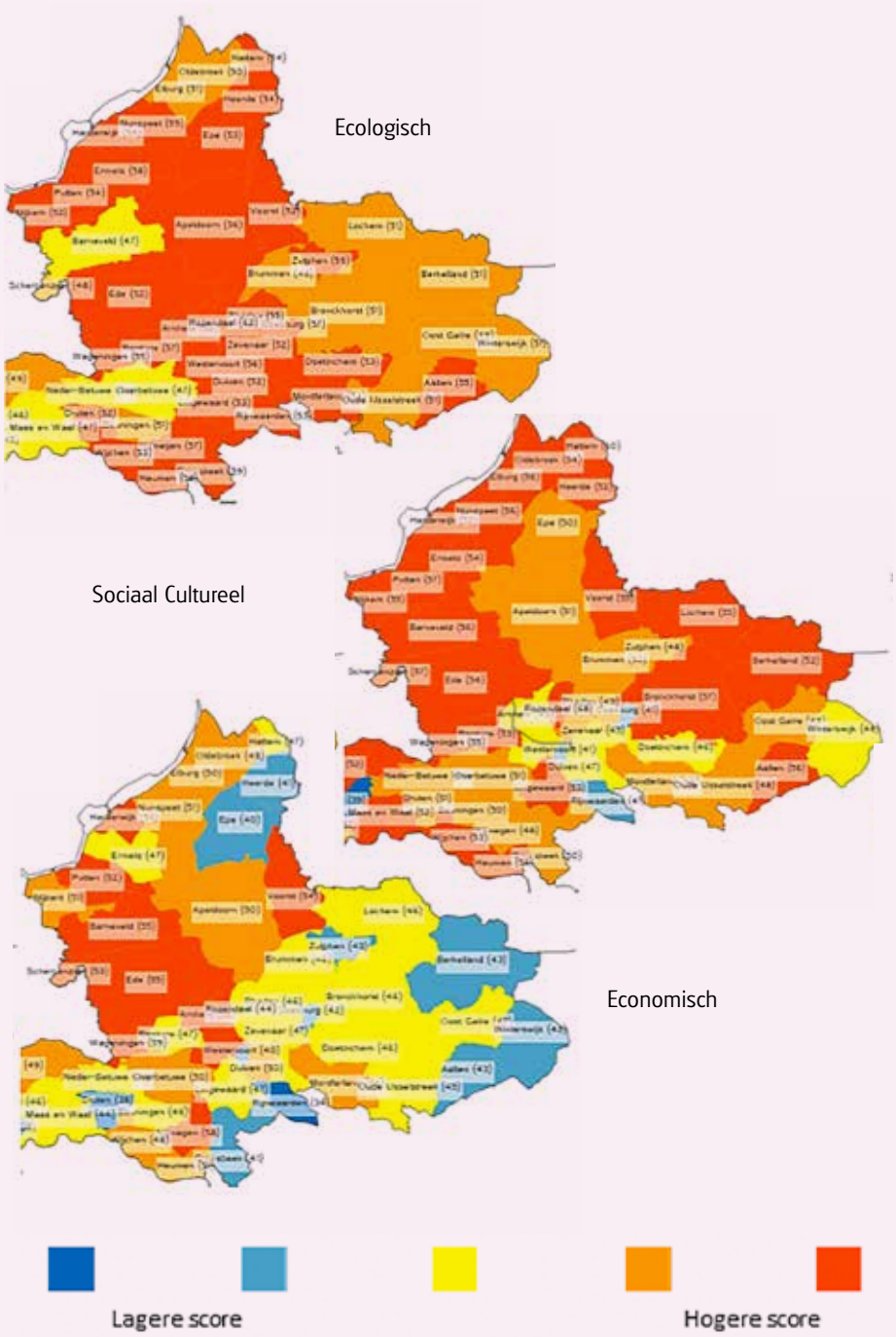

Figuur 2: Scores Gelderse gemeenten op ecologisch, sociaal-cultureel en economisch kapitaal (bron: waarstaatjegemeente.nl, 2015)

Overigens is clustervorming alleen geen voldoende voorwaarde voor de ontwikkeling van welvaart in regio's. Het concurrentieklimaat, het innovatief vermogen, toegang tot arbeidskrachten en (financiële) hulpbronnen, de aanwezigheid van grote bedrijven, ondernemerschap en kennisuitwisseling spelen eveneens een belangrijke rol . Ruimtelijke concentratie van een cluster op een bedrijventerrein – de bekende campussen – kan een positieve invloed uitoefenen, maar is niet noodzakelijk om als regio succesvol te kunnen zijn.

3. Kansrijk cluster voor de Achterhoek: Slimme maakindustrie

Ondernemers en onderwijsinstellingen kiezen in de Actieagenda Boost voor Smart Industry, ofwel slimme maakindustrie, als motor van de ontwikkeling van Oost-Nederland. Bij Smart Industry draait alles om de integratie van ICT en geavanceerde technologie in industriële productieketens. Dit heeft grote gevolgen voor bestaande businessmodellen. Machines en robots met steeds nauwkeuriger, kleinere en zuiniger sensoren opereren in flexibele productienetwerken. Klanten krijgen directe invloed op productieprocessen en kunnen steeds vaker producten personaliseren en in lage volumes 'just in time' bestellen.
Doordat objecten, machines, systemen en mensen met elkaar worden verbonden, ontstaan talloze mogelijkheden om productieprocessen efficiënter en effectiever in te richten. Slimme producten genereren een constante stroom aan gegevens waarmee producenten hun producten verbeteren en afnemers hun gebruik en onderhoud optimaliseren. Zo zet niet alleen de maakindustrie zelf een volgende stap – sommigen spreken zelfs van de volgende industriële revolutie – ook aanverwante sectoren veranderen ingrijpend. Zo zullen in de agrarische sector precisielandbouw en slimme kassen hun intrede doen en de zorg wordt effectiever en efficiënter door gepersonaliseerde medicijnen en zorgrobots.

Samen met Twente, Eindhoven en Noord-Limburg is in de Achterhoek de sterkste specialisatie van maakindustrie te vinden. De regio is verder goed voorgesorteerd op strategische groeisectoren als Zorg, Agrofood, Biobased Economy en Energie. Aanvullend zijn verschillende traditionele maakindustrieën aanwezig.

Figuur 3: (a) Specialisatiegraad regionale economie in de maakindustrie (bron: Planbureau voor de Leefomgeving, 2014) en (b) belang van de maakindustrie – werkgelegenheid, periodegroei en aandeel (Bron: InnoTeP, Gelderland Maakt 't, 2014)

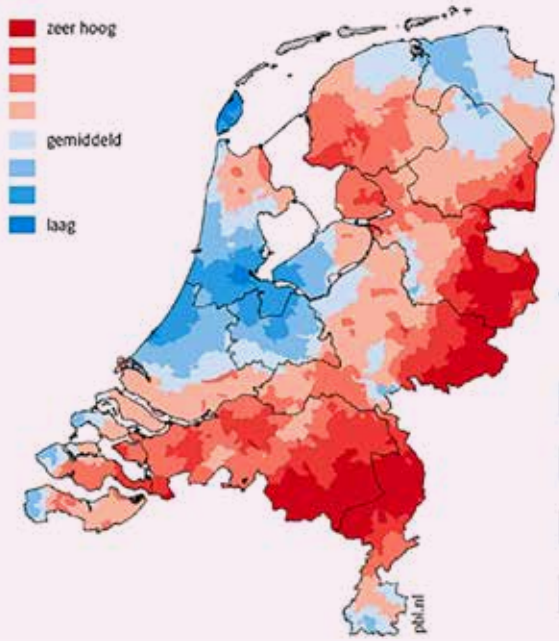

	banen industrie			aandeel industrieel in %	
	1994	2001	2013	1994	2013
Stedendriehoek	20.070	21.030	18.170	15,8	10,8
Achterhoek	26.740	29.790	23.230	23,7	17,2
Stadsregio A-N	33.140	39.830	29.100	13,0	8,6
Rivierenland	15.020	16.970	12.550	18,0	10,8
Food Valley	13.430	14.470	14.160	14,4	10,8
Noord Veluwe	11.190	11.820	9.650	17,9	11,2
Gelderland	119.570	133.900	107.060	16,3	10,9

Het maatschappelijk belang van deze sectoren zal snel toenemen als gevolg van de groeiende urgentie van duurzaam produceren, het toenemend tekort aan natuurlijke grondstoffen en de toenemende vergrijzing. Juist in deze sectoren biedt de inzet van ICT en het gebruik van geavanceerde productietechnologieën enorme kansen voor slimme innovaties.
De ontwikkelingen van Smart Industry vragen om kennis en inzicht in het optimaliseren van productie met inzet van informatie- en communicatietechnologie (ICT) en het optimaliseren van de interactie tussen mens en machine. Ondernemingen geven aan dat er een kwalitatieve frictie op de arbeidsmarkt heerst; studenten, maar ook werknemers, hebben te weinig ervaring met nieuwe technieken die zijn gekoppeld aan internet. Door hierop in te spelen (met opleidingen, een Innovatiehub ICT etc.), kunnen nieuwe diensten worden ontwikkeld

Uit onderzoek blijkt dat de Achterhoek met Twente hoog scoort op innovatief vermogen. Verbindingen met Duitsland, dat stevig inzet op slimme maakindustrie, maken de propositie nog krachtiger. Daarmee is de basis voor een succesvolle clusterontwikkeling gelegd.

4. Robuuste clusterontwikkeling door verbinding met andere Achterhoekse sectoren

Voor een robuuste clusterontwikkeling is het van belang om logische onderlinge verbindingen tussen sectoren te versterken en ontwikkelen. Van de focus op de slimme maakindustrie zullen ook andere dominante sectoren in de Achterhoekse economie – Zorg, Agrofood en Biobased Economy – profiteren.

Zorg

De Zorg is een grote sector en een belangrijke werkgever in de Achterhoek, die bij uitstek kansen biedt voor robuuste clusterontwikkeling. De economische groei van deze sector lag in het afgelopen decennium namelijk aanzienlijk hoger dan die van de maakindustrie, Agrofood en Biobased Economy.

Maatschappelijke opgaven en teruglopende overheidsbudgetten plaatsen deze sector voor forse opgaven. Deze ontwikkelingen vragen om vernieuwende zorgconcepten, innovatieve zorgproducten en de inzet van digitale en andere zorghulpmiddelen. Cross-overs tussen maakindustrie en Zorg bieden kansen voor een economische impuls bij Achterhoekse bedrijven, vooral als deze erin slagen innovatieve ontwikkelingen ook buiten de regio te vermarkten. Het vergrijzende Duitse achterland is een kansrijke afzetmarkt voor medische technologie die de Achterhoek kan ontwikkelen. Dit sluit goed aan bij het Gelderse programma Red Med Tech Highway.

Agrofood en Biobased Economy

Ook Agrofood en Biobased Economy bieden kansen voor de Achterhoek die de negatieve trend in de landbouw kunnen ombuigen. Onder invloed van de groeiende wereldwijde voedselvraag stijgen – op lange termijn bezien – landbouwprijzen. Diervriendelijke en biologische landbouw zijn groeimarkten, de toepassing van landbouwproducten als energiebron opent nieuwe perspectieven waarbij Smart Industry kan helpen om de kosten verder te drukken.
Precisielandbouw betekent dat Smart Industry zijn intrede doet om acties in ruimte en tijd te optimaliseren met behulp van techniek die ondersteunt bij waarneming, diagnose, beslissing, actie en evaluatie. Precisielandbouw is kansrijk voor de Achterhoek aangezien er veel kleine innovatieve bedrijven zijn die werken met sensoren en mechanisatie.

Biobased Economy staat voor alternatief gebruik van gewassen als bron voor grondstoffen, bijvoorbeeld voor kleding of bouwmateriaal en energie. De landelijke Achterhoek is bij uitstek geschikt als proeftuin voor Biobased Economy en duurzame energieprojecten.

Overige cross-overs

De toepassing van Smart Werken biedt ook kansen voor de duurzame energietransitie, de vrijetijdssector en bouwsector. Innoveren met materialen, energiegebruik en digitalisering biedt voor heel veel sectoren nieuwe kansen.

5. De Achterhoek wordt één van de best scorende landelijke regio's

Het Bruto Binnenlands Product (BBP) is de meest gangbare maatstaf voor het meten van economische prestaties van landen. De bijdrage van economische regio's zoals de Achterhoek aan het Nederlands BBP, levert inzicht in de prestatie van regio's, waarbij wel rekening gehouden moet worden met de omvang van de regio, en biedt inzicht in de ontwikkeling van een regio gedurende een bepaalde periode.
Vanwege het verband tussen economische groei en elementen van welzijn (bijvoorbeeld werkgelegenheid en het niveau van consumptie), werd het BBP in het verleden gehanteerd als indicator voor ontwikkeling en welzijn. Er zijn echter nieuwe prestatie-indicatoren in opkomst. De Europese Unie en

de OESO spreken in dit verband van "Beyond GDP" oftewel voorbij het BBP. Duurzaamheid en Quality of Life zijn begrippen die de bredere ontwikkeling van welvaart en welzijn van landen en regio's in beeld brengen. Deze bredere kijk op ontwikkeling past bij de Achterhoek. De geclusterde economische ontwikkeling is immers een middel voor het begeleiden van demografische ontwikkelingen, het bevorderen van het welzijn van de inwoners en het behouden van het karakteristieke landschap en andere omgevingskwaliteiten. Ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden moeten gezamenlijk zoeken naar wegen om deze kwalitatieve groei te realiseren; dat is de transitieopgave waar de Achterhoek voor staat.

Parameters

Om de ontwikkeling van de Achterhoek op het gebied van economie en 'kwaliteit van leven' te volgen, zijn de volgende parameters van belang: het Achterhoeks BBP, het besteedbaar inkomen per hoofd van de bevolking, banengroei, werkloosheid en 'Lemon-leefbaarheidsscore'. De kwaliteit van leven wordt in de Achterhoek gemeten met de Lemon leefbaarheidsmonitor. Naast een totaalcijfer voor 'leefbaarheid' worden specifieke scores gemeten op bijvoorbeeld maatschappelijke voorzieningen, gevoel van veiligheid en ontwikkeling van de buurt.

De ambitie is dat de Achterhoek in vergelijking met de trend in Nederland gelijk of zelfs beter scoort op het gebied van economische ontwikkeling. Dat is een forse ambitie gezien de demografische ontwikkelingen in de Achterhoek zoals vergrijzing en bevolkingsdaling. Deze ambitie geldt ook voor het aantal banen (stijging) en de werkloosheid (daling) in de Achterhoek.

Daarnaast zetten we in op behoud of zelfs verbetering van de kwaliteit van leven in de Achterhoek. Dat betekent een gelijkblijvende of stijgende overall score in het zogenaamde Lemononderzoek. Ook dat is een forse ambitie, omdat door de demografische ontwikkelingen bijvoorbeeld het aantal voorzieningen onder druk komt te staan. Door slimme oplossingen en goede bereikbaarheid van de resterende voorzieningen zal het toch goed toeven zijn en blijven in de Achterhoek. Als nulmeting voor leefbaarheid geldt het Lemononderzoek in de Achterhoek uit 2013. Het onderzoek zal in 2017, 2021 en 2025 herhaald worden.

6. Instrumenten voor clusterontwikkeling

Om economische groei te stimuleren door middel van clusters zijn de volgende instrumenten mogelijk :

- Het versterken van het innovatief vermogen van het cluster (door al dan niet gezamenlijke innovatieprojecten, opzetten van kenniscentra en -netwerken, verbeteren van de valorisatie) al dan niet met buitenlandse partners.
- Het verbeteren van de Human Capital Agenda (specifieke scholing, training, opleiden en aantrekken van kenniswerkers).
- Het versterken van specifieke randvoorwaarden voor een competitief cluster. Dat kan variëren van het verbeteren van de fysieke infrastructuur (campussen, logistieke voorzieningen), het aantrekken van (buitenlandse) investeerders, het wegnemen van clusterspecifieke belemmeringen (regelgeving), het stimuleren van starters in het cluster tot het zorgen voor een aantrekkelijk leefklimaat en een internationale branding van een cluster.
- Het versterken van het organisatorisch samenwerkingsvermogen van het cluster, door clusterorganisatie en –management op te zetten, door het stimuleren van visievorming, roadmaps, door 'makelen en schakelen'.

Overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties zijn allen betrokken bij de inzet van dit instrumentarium. Soms ligt de voortrekkersrol bij de overheid (bijvoorbeeld belemmeringen opruimen in lokale regelgeving), soms bij het bedrijfsleven (bijvoorbeeld innovatief vermogen versterken), soms bij onderwijsinstellingen (Human Capital Agenda). Uiteindelijk bepaalt echter het samenspel tussen de drie O's het resultaat.

7. Conclusie: naar een geactualiseerde Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020

De betekenis van het voorafgaande voor de Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 kan, in de terminologie van de in 2014 vastgestelde agenda, als volgt worden geduid.

1. De focus op slimme maakindustrie vormt het hart van de Uitvoeringsagenda[2.0], genaamd Smart Werken. Hiervoor zijn ondernemers en kennisinstellingen aan zet: zij zijn de aangewezen partij om te bewerkstelligen dat bedrijven en organisaties van de verschillende sectoren de kansen en principes van Smart Industry ontdekken en gaan toepassen.
2. Ondersteunend aan de economische clusterontwikkeling zijn investeringen in c.q. het voorkomen van desinvesteringen in:

a. Wonen, ofwel het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefmilieu.
b. Bereikbaarheid, ofwel het optimaliseren van de fysieke en digitale infrastructuur.

Vitale Achterhoek
Wonen
Werken
Bereikbaarheid
Inwoners
Ondernemers
Organisaties
Overheden

UITVOERINGS-AGENDA$^{2.0}$ ACHTERHOEK 2020

1. Smart Werken: realiseren van een toekomstbestendige economie

1.1 Hart van de Nederlandse Smart Industry

De Achterhoek heeft een brede, sterke en gespecialiseerde maakindustrie als krachtige aanjager van economische ontwikkeling. De economische activiteiten in de regio zijn complementair en tussen bedrijven binnen en buiten de regio zijn verbindingen ontstaan die bijdragen aan een snelle ontwikkeling van de markt. De regio is daarnaast goed voorgesorteerd op strategische groeisectoren als Zorg, Agrofood, Biobased Economy, Duurzame energie en de verschillende traditionele maakindustrieën.

Experimenteren

De in de Achterhoek dominante metaalsector is volop aan het experimenteren met de introductie van Smart Industry-technologieën. Zo investeren bedrijven, samen met ACT, Oost NV, ICER en het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Oost-Nederland (CIVON), in een 3D metaalprinter. Het bedrijf 247TailorSteel gaat nog een stap verder door met een twintigtal regionale bedrijven een innovatieve Smart Bending Factory te vormen. En zo zijn er nog veel meer initiatieven.

Fieldlabs

Fieldlabs zijn ook voor Oost-Nederland een zeer geschikte vorm om samenwerking te stimuleren. Niet alleen om koplopers en grotere bedrijven te laten samenwerken aan Smart Industry-toepassingen, maar juist ook door startups, MKB en onderwijsinstellingen te laten participeren. Fieldlabs verminderen de (financiële) risico's voor kleinere bedrijven (sterk vertegenwoordigd in de Achterhoek) wanneer zij met nieuwe technologieën en nieuwe businessmodellen aan de slag gaan.

Verbindingen

Smart Industry is een internationale ontwikkeling, waarbij het werken in fysieke en digitale netwerken en ecosystemen centraal staat. Verbindingen leggen met andere regio's in binnen- en buitenland en deelname aan Europese programma's biedt kansen voor de Achterhoek. Denk daarbij aan contacten met Duitsland; de Duitse industrie is volop bezig met een transitie naar Smart Industry of 'Industrie 4.0'. Oost-Nederland is bovendien de "poort naar Duitsland".

Voorbeeldfunctie

Hoewel het belang wordt benadrukt van sterke clusters en koploperbedrijven, is het voor koplopers of snelgroeiende bedrijven niet altijd mogelijk veel energie te steken in het vervullen van een voorbeeldfunctie. Het is dus ook aan overheden en intermediaire partijen om bedrijven inhoudelijk of financieel te stimuleren om collega-bedrijven mee te nemen in Smart Industry-ontwikkelingen.

1.2 Programma's en projecten

Het kernonderdeel Smart Werken bestaat in lijn met de nationale en landsdelige agenda's voor de ontwikkeling van Smart Industry uit het ontwikkelen van New Business (versneld ontwikkelen en toepassen van nieuwe producten, productietechnologieën en business modellen op basis van beschikbare kennis), New Knowledge (bevorderen van cross-sectorale kennisontwikkeling en –overdracht), New Skills (ontwikkelen van vaardigheden bij ondernemers en werknemers) en New Profilering (het scheppen van de juiste randvoorwaarden voor ondersteuning).

Smart Werken omvat onder meer de volgende acties en projecten:

Masterplan SmartHub

Dit Masterplan omvat een scala aan activiteiten op bovengenoemde vier onderdelen. Te denken valt aan een Smart business centre waar gewerkt wordt aan cross-overs, fieldlabs, innovatieclusters, innovatiehubs en masterclasses.

- *Smart business centre*
  In het Smart business centre krijgt de samenwerking vanuit de diverse topsectoren gestalte en werken onderwijs en bedrijfsleven aan crossovers. Hier kunnen excellente mbo-, hbo- en universitaire studenten zich 'uitleven'. Er worden proeffaciliteiten aangeboden tegen marktconforme prijzen, met als doel het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten. Zo kunnen kansrijke sectoren zich met behulp van ICT verder ontwikkelen.
- *Innovatiehubs*
  Innovatiehubs dragen bij aan een forse innovatieslag bij bedrijven en aan de intensivering van de contacten tussen bedrijven en opleidingen. Er zijn al bijna tien innovatiehubs opgezet en zullen er nog meer volgen. Hiermee zijn circa 300 jonge

hoger opgeleiden intensief in contact gebracht met het Achterhoekse bedrijfsleven.
- *Experimenteren met 3D metaalprinten en robotica*
  Versnelling van de introductie van 3D metaalprinting in de Achterhoek. Ontwikkelen van bewustwording en kennisverwerving door bedrijven en het ontwikkelen van businesscases. Daarnaast gericht op het ontwikkelen van onderwijstoepassingen van 3D printing.

Crossovers Smart Industry

De principes en instrumenten van Smart Industry (de integratie van ICT-in productieprocessen en klant- en samenwerkingsrelaties, big data, internet of things etc.) worden veelal ontwikkeld en als eerste toegepast in de maakindustrie. De Achterhoek heeft de ambitie om de kansen die de ontwikkeling van Smart Industry biedt, in zoveel mogelijk sectoren te benutten. Waar de maakindustrie voorop loopt als het gaat om bewustwording van de kansen van Smart Industry dient in andere sectoren eerst in deze bewustwording te worden geïnvesteerd, alvorens implementatie op bredere schaal kan plaatsvinden.

- *Fieldlab zorg Achterhoek*
  Het Fieldlab Zorg Achterhoek geeft vorm aan samenwerkingsverbanden waarbij partijen afkomstig van binnen en buiten de zorgsector projecten initiëren en uitvoeren voor innovatieve zorg op maat en de ontwikkeling van 'slimme', op ICT gebaseerde zorgproducten.
- *Fieldlab tweedelijnszorg*
  In het kader van de nieuwbouw van het Slingeland Ziekenhuis wordt nagedacht over het toepassen van innovaties in de tweedelijnszorg. Er zijn vier thema's: Zorglogistiek, Productlogistiek, Ketenaanpak en Duurzaam Bouwen en is een impuls voor de Achterhoekse economie en innovatiekracht. Het project is ook gericht op organisaties buiten de Achterhoek.
- *Agrofood en Biobased Economy*
  Agrofood en Biobased Economy zorgen voor vergroening van de economie. Uitdaging is om op innovatieve manier méér uit de beschikbare biomassa te halen en om meer (rest)biomassa vrij te spelen voor hoogwaardige toepassingen. Dit moet (nieuwe) werkgelegenheid, innovaties en vervanging van fossiele grondstoffen opleveren. Hier liggen volop kansen bij bijvoorbeeld de BICON-agenda, een vruchtbare kringloop en de precisielandbouw.
- *Duurzame energietransitie*
  Om de Achterhoekse ambities op het gebied van duurzame energie te realiseren, zal er steeds meer behoefte ontstaan aan het inzetten van smart grids en slimme systemen die productie en gebruik op elkaar afstemmen.

Onderwijs en arbeidsmarkt: Human Capital Agenda

Binnen Smart Werken zijn de uitgangspunten van de Human Capital Agenda (HCA) leidend. Daarvoor is een koersnotitie opgesteld: "De Kracht van de Achterhoek; Een voorstel voor een Achterhoekse Human Capital Agenda", waarin gepleit wordt voor innovatie in de brede zin van het woord (zowel technische, sociale als radicale innovatie).
Deze ambitie richt zich op de maakindustrie, Agrofood en Zorg. De Human Capital Agenda zet in op:

- Het bevorderen van intersectorale mobiliteit (cross-overs) naar de sectoren met veel moeilijk vervulbare vacatures en de mogelijkheden die het Sectorplan Achterhoek hiervoor biedt bij zowel het stimuleren van werk naar werk als het bemiddelen van werkzoekenden naar deze moeilijk vervulbare vacatures;
- Technasia en het Techniekpact Achterhoek-Liemers met activiteiten in het po, vo en mbo om meer jongeren te laten kiezen voor en leren in de techniek en meer werkenden te stimuleren om een baan in de techniek te kiezen;
- Vraaggericht onderwijs en het toerusten van leerlingen (in het po, vo, mbo en hbo) met noodzakelijke competenties voor de ambities van 'SmartHub Achterhoek';
- Duurzame inzetbaarheid en leven lang leren van medewerkers;
- Het realiseren van een flexibele schil op de arbeidsmarkt door inzet van ZP'ers en flexpools en het versterken van ondernemerschap;
- Meer aandacht voor de Duitse taal en grensoverschrijdende samenwerking om meer werkgelegenheid te ontsluiten.

Grensoverschrijdend (samen)werken

Het slechten van de grensbarrière is van groot belang om de economische ontwikkeling van de Achterhoek te stimuleren. Indien de grens als barrière zou wegvallen, zouden er voor Achterhoekers 400.000 banen beschikbaar komen op bereisbare afstand. De mogelijkheden voor ondernemers om zaken te doen zouden enorm toenemen. Kennis van de buurtaal is hiervoor een eerste voorwaarde, naast het wegnemen van belemmeringen voor de arbeidsmarkt. Vooral uitwisseling van technisch personeel, zorgpersoneel en studenten biedt perspectief. Verbetering van een grensoverschrijdend systeem van Openbaar Vervoer is een zaak van lange termijn maar wel van groot belang.

BTM
BTM
BTM

BAR
De Juiste Voorziening
De Juiste Plaats

2. Wonen: Creëren aantrekkelijk woon- en leefklimaat

2.1. Kip en ei: economische ontwikkeling en aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, een gezonde leefomgeving en een mooi landschap vormen belangrijke factoren voor mensen om in hun omgeving te blijven wonen. Deze factoren spelen ook een rol bij de vestiging van bedrijvigheid en het aantrekken van werknemers. Ook hetgeen de brede vrijetijdseconomie (cultuur, sport, recreatie) te bieden heeft, is daarvoor relevant.

Om het wonen in de Achterhoek aantrekkelijk te laten zijn en blijven, is actie noodzakelijk. Door de bevolkingsdaling neemt het draagvlak voor voorzieningen af en ziet de regio zich geconfronteerd met leegstand, waardedaling van vastgoed en een (financieel kostbare) sloopopgave. Dit zal de beoordeling van de leefbaarheid onder druk zetten. We streven naar behoud van een kwalitatief hoogwaardig woon- en leefklimaat. Dit vormt een randvoorwaarde voor succesvolle ontwikkeling van het economisch cluster rondom slimme maakindustrie. Dat versterkt vervolgens de aantrekkelijkheid van de regio, die immers in belangrijke mate wordt bepaald door de beschikbaarheid van passend werk.

2.2. Programma's en projecten

Het programma Wonen richt zich op het ontwikkelen van een evenwichtige woningvoorraad, op het voorkomen en aanpakken van leegstand in (maatschappelijk) vastgoed en op het vitaal houden van de Achterhoek met onder meer de volgende acties en projecten:

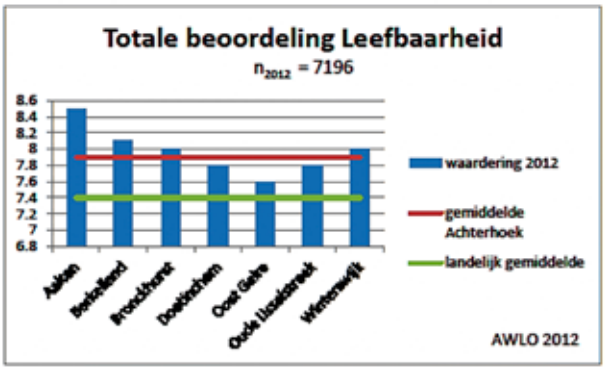

Figuur 4: Beoordeling van de leefbaarheid tijdens het laatstgehouden onderzoek in de Achterhoek (bron: AWLO, 2012)

Evenwichtige woningvoorraad

Het ontwikkelen van een evenwichtige woningvoorraad zowel kwantitatief (geen tekort of overschot) als kwalitatief: het type woningen is afgestemd op een door bewoners en woningzoekende gewenste prijs en kwaliteit (comfortabel, duurzaam en levensloopbestendig).

Om dit te bereiken worden minder woningen toegevoegd, worden slechte woningen gesloopt en wordt aan bestaande woningen waarde toegevoegd door het verhogen van de kwaliteit. Projecten die hieraan bijdragen zijn: een energieloket Achterhoek, lokale energiecoöperaties, pilot dorpsontwikkelingsmaatschappij en het verduurzamen en levensloopbestendig maken van woningen. Ook zullen concepten voor tijdelijke huisvesting worden ontwikkeld.

Leegstaand vastgoed

Het voorkomen en aanpakken van leegstand in zakelijk, agrarisch en maatschappelijk vastgoed door in te zetten op vitale en compacte kernwinkelgebieden, transformatie, herbestemming en sloop van vastgoed (hiervoor is ondermeer de regeling "uitbreiding door sloop" in voorbereiding), revitalisering van bedrijventerreinen en projecten als Zon op Erf, asbesttrein en Achterhoeks vastgoed in de etalage.

Voorzieningen

Met voldoende hoogwaardige en bereikbare voorzieningen op het gebied van wonen en zorg, basisonderwijs en sport houden we de Achterhoek vitaal. We ontwikkelen en ondersteunen activiteiten op het gebied van leefbaarheid, kleinschalige woonvormen voor ouderen gericht op zelfredzaamheid, thuistechnologie (domotica), procesbegeleiding voor basisonderwijs en sport en welzijn, lokale coöperaties en een optimale spreiding van voorzieningen. Ook het ondersteunen van bottom-up initiatieven is een speerpunt.

3. Bereikbaarheid: Optimaliseren fysieke en digitale bereikbaarheid

3.1 Bereikbaarheid: van essentieel belang

Een belangrijk instrument voor succesvolle clusterontwikkelng is het optimaliseren van fysieke vestigingsvoorwaarden. Hieronder vallen onder andere infastructurele voorzieningen, openbaar vervoer en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van bedrijventerreinen.
Een goede digitale bereikbaarheid is cruciaal om de ambities van Smart Werken te realiseren. Voor een landelijk gebeid als de Achterhoek is digitale bereikbaarheid in het buitengebied belangrijk om nieuwe ontwikkelingen hier een kans te geven.

3.2 Programma's en projecten

Het programma bereikbaarheid richt zich op de ontsluiting van de Achterhoek via weg, spoor en digitaal. Naast de bovenlokale infrastructuur is de fijnmazige bereikbaarheid in een landelijke regio belangrijk opdat voorzieningen bereikbaar blijven.

Fysieke infrastructuur – bovenlokale infrastructuur

Een goede bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde voor de economische ontwikkeling van de Achterhoek. Goede en betrouwbare verbindingen zowel via de weg als het openbaar vervoer zijn essentieel. Het spoor Arnhem-Winterswijk en de N18/A18 zijn de belangrijkste levensaders voor de Achterhoek.
Doel is het verkorten van de reistijd van en naar economische centra en hoger onderwijs in de omgeving van de Achterhoek, dankzij een snelle hoofdinfrastructuur.

Fysieke infrastructuur – fijnmazige bereikbaarheid

Met het project Basismobiliteit wil de Achterhoek een (vervoers)voorziening realiseren waarbij iedereen zich zelfstandig en tegen een redelijk tarief kan verplaatsen.
Het goed organiseren van het bereikbaar houden van voorzieningen is een belangrijke voorwaarde voor het leefbaar houden van een vergrijzende regio. Dit kan door alle vormen van vervoer in samenhang te bekijken en particuliere initiatieven te omarmen.
Doel is een betaalbaar regionaal vervoersysteem dat bijdraagt aan de leefbaarheid in de Achterhoek, waar voorzieningen niet meer overal beschikbaar zijn maar wel goed bereikbaar.

Digitale infrastructuur

Glasvezel op bedrijventerreinen heeft voor het bedrijfsleven topprioriteit. Glasvezel in het buitengebied is cruciaal om in de toekomst nieuwe zorgarrangementen te kunnen bieden en (agrarische) ondernemers in het gebied overlevingskans te bieden.
Ook voor kwalitatief hoogwaardig eigentijds onderwijs is digitale bereikbaarheid een voorwaarde. Doelstelling is een optimale en voldoende toekomstgerichte ontsluiting van het buitengebied.

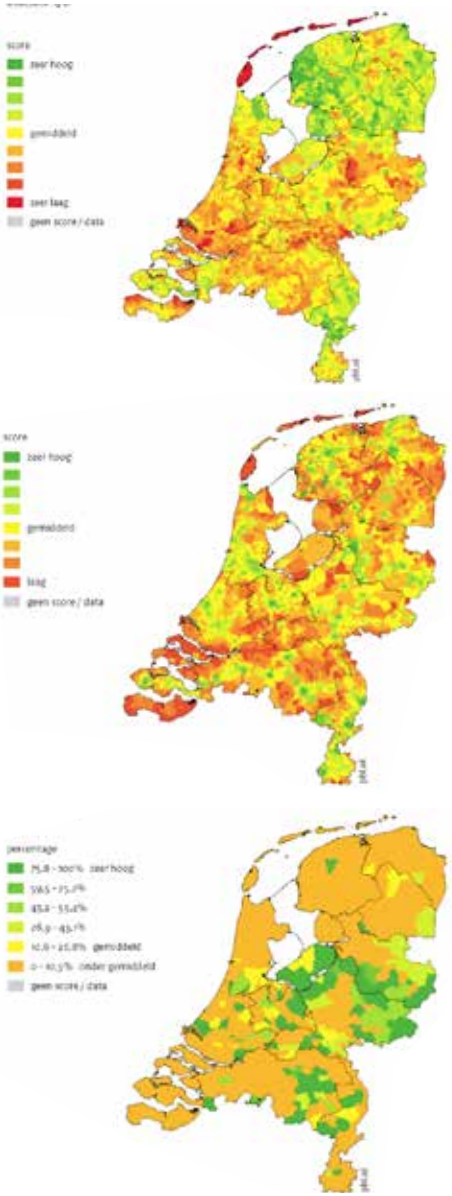

Figuur 5: (a) Reissnelheid over de weg, (b) per spoor en (c) het aandeel woningen dat zonder veel inspanningen aangesloten is of kan worden op glasvezel (bron: PBL, 2014)

4. Verbinden & samenwerken: Nodig om ambities te realiseren

4.1 Achterhoekse drie O's

In andere succesvolle clusters in Nederland en Europa is een tendens waarneembaar van overheidssturing naar ondernemersgerichte sturing. De opkomst van economic en strategic boards is in dit licht te bezien. De Achterhoek heeft al in 2009 ingespeeld op veranderende behoeften van ondernemers, maatschappelijke organisaties en krimpende overheidsbudgetten met de samenwerking in drie O-verband.

Stuurgroep, hart van de samenwerking

De samenwerking van de drie O's in de stuurgroep Acherhoek2020 betekent een bundeling van krachten, ieder vanuit zijn/haar eigen verantwoordelijkheid. De overheden werken als vertegenwoordigers van het publieke belang mee aan de realisatie van de doelen van de Uitvoeringsagenda. Ondernemers doen dat door te investeren in innovatie vanuit ondernemerschap, gericht op de continuïteit van hun bedrijf. Maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen werken proactief mee aan innovatie vanuit hun maatschappelijke opdracht en verantwoordelijkheden. Vanuit de stuurgroep geeft elke O sturing aan zijn eigen achterban om belemmeringen in de uitvoering weg te nemen en waar mogelijk succesvolle uitvoering te faciliteren.

De stuurgroep geeft richting, brengt focus aan, verbindt en het helpt initiatieven van de grond maar voert zelf nagenoeg geen projecten uit; dit gebeurt door zogenaamde coalitions of the willing. Daarnaast bewaakt de stuurgroep of de doelstellingen worden behaald en onderneemt actie als in dit proces knelpunten ontstaan. De stuurgroep maakt voor het realiseren van haar doelstellingen o.a. gebruik van de inzet van kennismakelaars. Deze verbinden mensen, projecten, ideeën, vragen, regio's, buurlanden en kennis(instellingen) met elkaar.

Uitvoering: coalitions of the willing

De concrete realisatie van projecten of activiteiten gebeurt in wisselende coalities. Hierbinnen worden afspraken gemaakt over de onderlinge rolverdeling van opdrachtgever, opdrachtnemer en projectleider. De opdrachtnemers en projectleiders leggen verantwoording af aan hun opdrachtgevers. De stuurgroep communiceert op projectniveau met de opdrachtgevers en laat zich desgewenst informeren door de projectleiders.

Maatwerk

De precieze samenwerkingsvorm is maatwerk per project of activiteit, waarbij de samenwerking wordt ingericht vanuit de vraag: wat en wie zijn nodig om de opgaven aan te pakken en de beoogde doelen te realiseren? Voor de precieze vormgeving van de samenwerking geldt als uitgangspunt dat de vorm volgend is op de inhoud. Dit betekent dat de samenwerking per opgave kan verschillen.

4.2. Partners in uitvoering

Enkele organisaties ondersteunen Achterhoekse bedrijven bij de transitie naar Smart Industry:

Achterhoeks Centrum voor Technologie

Het ACT stimuleert innovatie bij de maakbedrijven in de Achterhoek. ACT haalt innovatievragen op bij bedrijven en 'makelt en schakelt' vervolgens tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen. De transitie naar Smart Industry staat hoog op de agenda van het ACT omdat het een veelvoorkomende vraag is van Achterhoekse bedrijven. Het ACT wordt bestuurd door ondernemers.

Innovatiecentrum ICER

ICER is een centrum voor techniek en innovatie in de Achterhoekse ijzer- en maakindustrie. ICER is bedoeld om vooral jongeren enthousiast te maken voor techniek.. ICER kan fungeren als proeftuin voor nieuwe technieken zoals 3D printing. ICER wordt bestuurd door het Graafschap College en heeft een Raad van Toezicht bestaande uit vertegenwoordigers van de drie O's.

Centrum voor Innovatief Vakmanschap Oost-Nederland

Het CIVON versterkt de maakindustrie in Oost-Nederland door innovatiebevordering, talent- en kennisontwikkeling op het gebied van High Tech Systemen en Materialen. De focus van het CIVON ligt op het ondersteunen van innovatievragen uit de markt.

CIVON bevordert Smart Industry zowel op het gebied van techniek als van sociale innovatie. Het CIVON is onderdeel van het Graafschap College en wordt bestuurd door ondernemers en onderwijs.

Graafschap College
Het Graafschap College is de grootste mbo-instelling van de Achterhoek. Met de beroepsopleiding Techniek & ICT is dit een belangrijke partner in de transitie naar Smart Industry. Het Graafschap College gaat als eerste mbo-opleiding in Nederland een dagopleiding Smart Industry aanbieden, met de vakken engineering en ICT.

Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt Achterhoek
In het POA Achterhoek vindt afstemming plaats tussen onderwijs en arbeidsmarkt. POA maakt de knelpunten op de arbeidsmarkt transparant en fungeert als aanjager bij het oplossen hiervan.

Achterhoek 2020 Jong
Achterhoek 2020 Jong coördineert de projecten Talententuin, Community, Guerilla, vervolg innovatiehubs, Jong Wonen en Studentenavonden. Achterhoek 2020 Jong verkent hoe ze op constructieve wijze een samenwerking kan creëren met bestuurders en achterbannen van Achterhoek 2020.

4.3. Afwegingskader voor projecten

Om te beoordelen welke projecten het meest bijdragen aan het realiseren van de ambities/doelstellingen van de Uitvoeringsagenda heeft de stuurgroep Achterhoek2020 een afwegingskader opgesteld.

Uit gesprekken met specialisten blijkt dat vaak moeilijk exact te bepalen is óf en hoeveel een project bijdraagt of heeft bijgedragen aan het realiseren van de strategische doelstellingen. Niettemin geeft een afwegingskader houvast en richting bij het maken van keuzes en is met behulp hiervan vaak een plausibele verklaring te geven voor bijdrage van een bepaald project.

Om te kunnen meten of de activiteiten en projecten hun gewenste doel of effect bereiken, worden de komende periode concrete indicatoren geselecteerd. Deze indicatoren zijn binnenkort te vinden in de Regiobarometer.

Het gaat daarbij om vooral om indicatoren die met relatief weinig kosten ontsloten kunnen worden. Sommige 'gewenste' of 'heel specifieke' indicatoren worden niet gemeten; het meten hiervan kan een grote inspanning en dus kostenpost met zich meebrengen, waarbij de vraag luidt of de kosten opwegen tegen de baten.

De stuurgroep zal aan de hand van onderstaande punten projecten afwegen:
- De mate waarin het project bijdraagt aan één van de drie hoofdthema's Werken, Wonen en Bereikbaarheid met als strategische focus "Smart Werken";
- De mate waarin het project bijdraagt aan meer (economische) samenwerking en uitwisseling met Duitsland;
- De mate waarin het project bijdraagt aan een duurzame en toekomstbestendige Achterhoek;
- Voor het project is een coalition of the willing die naar verhouding bijdraagt in het project en een uitgewerkt projectplan;
- Er is draagvlak voor het project bij de drie O's (ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheid);
- Het project heeft een regionale impact.

5. Programmalijnen uitvoeringsagenda[2.0]

Onderstaande programmalijnen zijn uitgewerkt in een apart document.

Nr.	Programmaformats	
0.	**Achterhoek 2020**	
0.1	Programmalijn 1:	Uitvoeringsorganisatie Achterhoek 2020
0.2	Programmalijn 2:	Ondersteuning opstarten nieuwe initiatieven en projecten
1.	**Werken**	
1.1	Programmalijn 1:	Masterplan SmartHub
1.2	Programmalijn 2:	Crossovers Smart Industry
1.2a		- Zorgsector
1.2b		- Agrofood/Biobased economy
1.2c		- Duurzame energietransitie
1.2d		- Vrijetijdseconomie
1.3	Programmalijn 3:	Onderwijs en Arbeidsmarkt
1.4	Programmalijn 4:	Grensoverschrijdende samenwerking
2.	**Wonen: creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat**	
2.1	Programmalijn 1:	Evenwichtige woningvoorraad
2.2	Programmalijn 2:	Leegstaand vastgoed
2.3	Programmalijn 3:	Voorzieningen
3.	**Bereikbaarheid: optimaliseren van de fysieke en digitale infrastructuur**	
3.1	Programmalijn 1:	Fysieke infrastructuur – bovenlokaal
3.2	Programmalijn 2:	Fysieke infrastructuur – fijnmazig
3.3	Programmalijn 3:	Digitale infrastructuur

Zie voor meer informatie www.achterhoek2020.nl

Uitgave van Achterhoek 2020 en Regio Achterhoek, mei 2016

www.achterhoek2020.nl
info@achterhoek2020.nl
(0314) 32 12 00
www.facebook.com/Achterhoek2020@achterhoek2020

Vormgeving: Frans Hesselink
Illustraties: Frank Los
Foto's: Annabel Hesselink, Carlo Stevering en Regio Achterhoek

WERKEN WONEN BEREIK
REIKBAARHEID WERKEN
WONEN BEREIKBAARHEID
HEID WERKEN WONEN

REGIO ACHTERHOEK

ACHTERHOEK AGENDA 2020